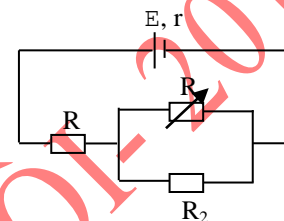

DẠNG 3: CỰC TRI**Bài 9:** Cho sơ đồ mạch điện có suất điện động $E = 12V$, $r = 2\Omega$, mạch ngoài chỉ có R

- Cho $R = 10\Omega$. Vẽ hình, Tính công suất tỏa nhiệt trên R , công suất của nguồn, hiệu suất của nguồn
- Tìm R để công suất trên R là lớn nhất? Tính công suất đó?
- Tính R để công suất tỏa nhiệt trên R là $36W$
- CMR rằng Có 2 giá trị của R là R_1 và R_2 mà công suất tỏa nhiệt của chúng bằng nhau.

Bài 10: Cho sơ đồ mạch điện như hình vẽ $E = 12V$, $r = 5\Omega$, $R_1 = 3\Omega$, $R_2 = 6\Omega$, R là một biến trở

- Cho $R = 12\Omega$. Tính công suất tỏa nhiệt trên R (a. **ĐS. 4/3W**)
- Tìm R để công suất tiêu tỏa nhiệt trên nguồn là lớn nhất? (**$P = r \cdot I^2$**)
- Tính R để công suất tỏa nhiệt trên mạch ngoài là lớn nhất? Tìm công suất đó (**Đáp án $R=3\Omega$, $P_{\max}=7,2W$**)
- Tìm R để công suất tỏa nhiệt trên R là lớn nhất. (W)

Bài 11: Cho mạch điện như hình vẽ 3. Hãy chứng minh:

- Công suất mạch ngoài cực đại khi $R=r$ và bằng $E^2/4r$.
- Nếu hai điện trở mạch ngoài R_1 và R_2 lần lượt mắc vào mạch, có cùng công suất mạch ngoài P thì $R_1 \cdot R_2 = r^2$

LOẠI 4: MẠCH CHỨA NHIỀU NGUỒN ĐIỆN, MÁY THU ĐIỆN(NGUỒN THU)**Bài 13:** Một động cơ điện nhỏ (giống như nguồn thu điện, có điện trở trong $r=2\Omega$) khi hoạt động bình thường cần một hiệu điện thế $U=9V$ và cường độ dòng điện $I=0,75A$.

- Tính công suất và hiệu suất của động cơ, tính suất phản điện của động cơ khi hoạt động bình thường.
- Khi động cơ bị kẹt không quay được, tính công suất của động cơ, nếu hiệu điện thế vẫn đặt vào động cơ là $U=9V$. Hãy rút ra kết luận thực tế.
- Để cung cấp điện cho động cơ hoạt động bình thường người ta dùng 18 nguồn mỗi nguồn có $\xi=2V$, $r_0=2\Omega$. Hỏi các nguồn phải mắc như thế nào và hiệu suất của bộ nguồn là bao nhiêu?

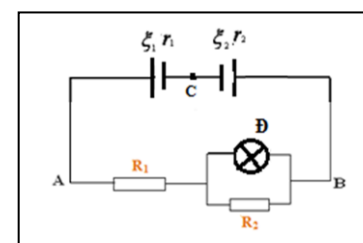
(Dựa vào công suất mạch ngoài tìm cách mắc nguồn)**Bài 14:** Có 40 nguồn giống nhau, mỗi nguồn có suất điện động $6V$, điện trở trong 1Ω .

- Các nguồn được mắc hỗn hợp thành n hàng (dây) mỗi hàng có m nguồn mắc nối tiếp. Số cách mắc khác nhau là?
- Dùng điện trở mạch ngoài có giá trị $2,5\Omega$ thì phải chọn cách mắc nào để **công suất mạch ngoài lớn nhất?**

ĐS: a. 8; b. n = 4; m = 10**Bài 15:** Một bộ nguồn gồm 36 pin giống nhau ghép hỗn hợp thành n hàng (dây), mỗi hàng gồm m pin ghép nối tiếp, suất điện động mỗi pin $E=12V$, điện trở trong $r=2\Omega$. Mạch ngoài có hiệu điện thế $U=120V$ và công suất $P=360W$. Khi đó m , n bằng bao nhiêu? (**$m=3$, $n=12$**)**Bài 16:** Một điện trở $R=3\Omega$ được mắc giữa hai đầu bộ nguồn mắc hỗn hợp gồm n dây mỗi dây có m pin ghép nối tiếp (các pin giống nhau). Suất điện động và điện trở trong mỗi pin $2V$ và $0,5\Omega$. Số nguồn ít nhất cần dùng để dòng điện qua R có cường độ $8A$ là?**Bài 17:** Cho mạch điện như hình vẽ

$$R_1 = 3\Omega; R_2 = 3\Omega; \xi_1 = 18V, \xi_2 = 6V; D(6V - 3W); r_1 = 1\Omega, r_2 = 1\Omega$$

- Tính R_d và I định mức đèn (**$12\Omega, 0,5A$**)
- Tính $R_{\text{ngoài}}$, $R_{\text{toàn mạch}}$ (**$27/5\Omega, 7,4\Omega$**)
- $I_{\text{toàn mạch}}$, P và Q trên mạch ngoài trong 2 phút (**$60/37A, 14,2W, 1704J$**)
- Hỏi đèn sáng thế nào? (đèn tối hơn bình thường)
- Tìm U_{AB} , U_{AC} , U_{CB} theo 2 cách (**$8,75V, 16,35V, 7,6V$**)

Bài 18: Có một số đèn ($3V - 3W$) và một số nguồn, mỗi nguồn có suất điện động $\xi = 4V$, điện trở $r = 1\Omega$.

- Tìm dòng điện định mức và điện trở đèn?

b*. Cho 8 đèn. Tìm số nguồn ít nhất và cách ghép đèn, ghép nguồn để đèn sáng bình thường. Xác định hiệu suất cách ghép.

c*. Cho 15 nguồn. Tìm số đèn nhiều nhất và cách ghép đèn, ghép nguồn để đèn sáng bình thường. Xác định hiệu suất cách ghép.

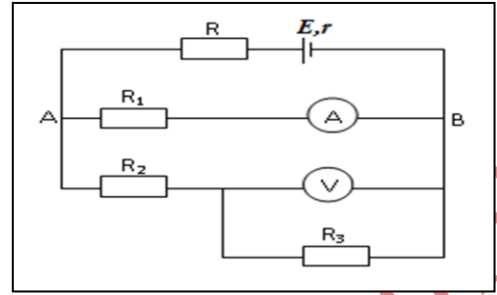
Bài 19*: Cho mạch điện

$E = 80V, R_1 = 30 \Omega, R_2 = 40 \Omega, R_3 = 150 \Omega$
 $R + r = 48\Omega$, ampe kế chỉ $0,8A$, vôn kế chỉ $24V$.

- Tính điện trở R_A của ampe kế và điện trở R_V của vôn kế.
- Khi chuyển R sang song song với đoạn mạch AB .

Tính R trong hai trường hợp:

- Công suất tiêu thụ trên điện trở mạch ngoài đạt cực đại.
- Công suất tiêu thụ trên điện trở R đạt cực đại.

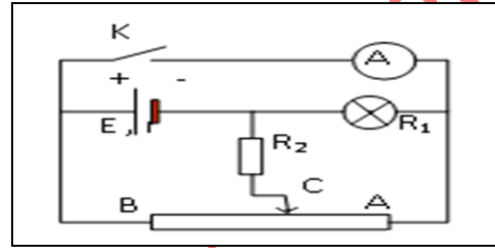

Bài 20: Cho mạch điện như hình vẽ. Nguồn điện

có $E = 8V, r = 2 \Omega$.

Điện trở của đèn là $R_1 = 3 \Omega; R_2 = 3 \Omega$; ampe kế có điện trở không đáng kể.

- K mở, di chuyển con chạy C người ta nhận thấy khi điện trở phần AC của biến trở AB có giá trị 1Ω thì đèn tối nhất. Tính điện trở toàn phần của biến trở.

- Thay biến trở trên bằng một biến trở khác và mắc vào chỗ biến trở cũ ở mạch điện trên rồi đóng khoá K . Khi điện trở phần AC bằng 6Ω thì ampe kế chỉ $\frac{5}{3}A$. Tính điện trở toàn phần của biến trở mới.

GIẢI BÀI 19

Câu a. các em tự làm

b) Tìm R để công suất mạch ngoài lớn nhất và tính công lớn nhất này. ($R = ?$ để P_{Nmax} ; $P_{Nmax} = ?$)

Ta có : Công suất mạch ngoài $P_N = RI^2 = \frac{R\mathcal{E}^2}{(R+r)^2}$ với $I = \frac{\mathcal{E}}{R+r}$

$$P_N = \frac{\mathcal{E}^2}{\left(\frac{R+r}{\sqrt{R}}\right)^2} = \frac{\mathcal{E}^2}{\left(\sqrt{R} + \frac{r}{\sqrt{R}}\right)^2}$$

Theo bất đẳng thức Cô-si (Cauchy), ở mẫu ta có: $\sqrt{R} + \frac{r}{\sqrt{R}} \geq 2\sqrt{\sqrt{R} \cdot \frac{r}{\sqrt{R}}} = 2\sqrt{r}$

$$\Rightarrow P_{Nmax} \text{ khi } \sqrt{R} = \frac{r}{\sqrt{R}} \text{ tức là khi } R = r. \text{ Dễ dàng tính được } P_{Nmax} = \frac{\mathcal{E}^2}{(2\sqrt{r})^2} = \frac{\mathcal{E}^2}{4r} = \frac{12^2}{8} = 18 \text{ W}$$

d) Từ $P = RI^2 = \frac{R\mathcal{E}^2}{(R+r)^2} \Rightarrow$ Phương trình bậc 2 ẩn số R :

$PR^2 - (\mathcal{E}^2 - 2Pr)R + Pr^2 = 0$ theo Viet thì phương trình này có 2 nghiệm R_1 và R_2 ta có $R_1 \cdot R_2 = r^2$.

Ta tìm được hai giá trị R_1 và R_2 thỏa mãn mạch ngoài cùng công suất mạch ngoài P .

GIẢI BÀI 18:

a. HS TỰ LÀM

b. Gọi x là số nguồn điện;

m là số dây của bộ nguồn(số hàng);

n là số nguồn điện trong mỗi dây(số cột)

Ta có: $x = m \cdot n; \xi_b = n\xi; r_b = \frac{nr}{m}$

Gọi y là số bóng đèn;

p là số dây bóng đèn;

q là số bóng trên mỗi dây.

Ta có: $y = p \cdot q$

Cường độ dòng điện qua mạch chính $I = p \cdot I_{dm}$

Ta có: $U = \xi_b - I r_b = n\xi - \frac{nr}{m} I \Rightarrow U = n\xi - \frac{n^2 r}{x} p \cdot I_{dm}$ Với $\begin{cases} m = \frac{x}{n} \\ I = p \cdot I_{dm} \end{cases}$ (1)

Mà $U = q \cdot U_{dm} = \frac{y}{p} U_{dm}$ Với $q = \frac{y}{p}$ (2)

So sánh (1) và (2) ta có: $\frac{pr I_{dm}}{x} n^2 - \xi n + \frac{y}{p} U_{dm} = 0$ (3)

Phương trình (3) với ẩn n, có nghiệm khi: $\Delta = \xi^2 - 4rp_{dm} \frac{y}{x} \geq 0$ (4)

$$\Rightarrow \frac{x}{y} \geq \frac{4rp_{dm}}{\xi^2} \Rightarrow \frac{x}{y} \geq \frac{3}{4}$$

* Khi $y = 8$ thì $x \geq 6$ nên số nguồn tối thiểu là 6 nguồn.

Thay $y = 8$ và $x = 6$ vào (4) $\Rightarrow \Delta = 0$ nên nghiệm kép $n = \frac{12}{p}$; ta lại có $n = \frac{6}{m}$; $p = \frac{8}{q}$

Với $m; n; p; q$ là các số nguyên dương nên:

	m	n	p	q
Cách 1	2	3	4	2
Cách 2	1	6	2	4

Hiệu suất: $H_1 = \frac{U}{\xi_b} = \frac{q U_{dm}}{n \xi} = 50\% = H_2$

c. Khi $x = 15$ thì $\frac{x}{y} \geq \frac{3}{4} \Rightarrow y \leq 20$ nên số bóng đèn nhiều nhất có thể mắc được 20 bóng.

Thay $x = 15; y = 20$ vào (4) $\Rightarrow \Delta = 0$ nên $n = \frac{30}{p}$; ta lại có $n = \frac{15}{m}$; $p = \frac{20}{q}$

Với $m; n; p; q$ là các số nguyên dương nên:

	m	n	p	q
Cách 1	5	3	10	2
Cách 2	1	15	2	10

Hiệu suất: $H_1 = \frac{U}{\xi_b} = \frac{q U_{dm}}{n \xi} = 50\% = H_2$

GIẢI BÀI 19

1. Gọi I là cường độ dòng điện trong mạch chính:

Xét định luật Ôm trên đoạn mạch (BERA) và định luật Ôm cho đoạn mạch (AR₂VB)

Ta sẽ có: $E = I(r + R) + R_2(I - I_A) + U_V$

$80 = 48I + 40(I - 0,8) + 24 \Rightarrow I = 1A$

$U_{AB} = (I - I_A) R_2 + U_V = 32V \Rightarrow R_A = \frac{U_{AB}}{I_A} - R_1 = 10\Omega$

$R_V = \frac{U_V}{I_V} = \frac{U_V}{I - I_A - \frac{U_V}{R_3}} = 600\Omega$

2. Ta có: $R_{AB} = \frac{U_{AB}}{I} = 32\Omega$

a. Khi chuyển R sang song song với đoạn mạch AB thì mạch ngoài có điện trở $R_N = \frac{32.R}{32 + R}$ (1)

Công suất P của điện trở mạch ngoài:

Mặt khác ta có: $P = R_N \cdot \frac{E^2}{(R_N + r)^2}$ $P = P_{\max} \Rightarrow P_{\max} = \frac{E^2}{4r}$ khi và chỉ khi $R_N = r$ (2)

Từ (1) và (2): $\frac{32R}{32 + R} = r = 48 - R \Rightarrow R = 32\Omega$

b. Gọi: I' là cường độ dòng điện qua R

I_3 là cường độ dòng điện qua mạch AB có chứa R_1, R_2, R_A, R_3 và sử dụng phương pháp dòng nhất hệ thức

Ta có: $I' = I - I_3 = \frac{E - U_{AB}}{r} - \frac{U_{AB}}{R_{AB}} = \frac{E' - U_{AB}}{r'}$ Với $E' = E \cdot \frac{R_{AB}}{R_{AB} + r} = 80 \cdot \frac{32}{32 + r}$ $r' = \frac{R \cdot r}{R + r} = \frac{32 \cdot r}{32 + r}$

Có thể hiểu thay nguồn cũ bằng nguồn (E', r'): nguồn tương đương

Công suất tiêu thụ trên R cực đại khi: $R = r' \Leftrightarrow 48 - r = \frac{32 \cdot r}{32 + r} \Rightarrow r = 32\Omega$

Và do đó: $R = 48 - 32 = 16\Omega$

GIẢI BÀI 20

a, Gọi R là điện trở toàn phần, x là điện trở phần AC.

Khi K mở, ta vẽ lại mạch điện như hình bên.

- Điện trở toàn mạch là:

$$R_{tm} = R - x + \frac{3(x+3)}{x+6} + r = \frac{-x^2 + (R-1)x + 21 + 6R}{x+6}$$

$$\Rightarrow I = \frac{E}{R_{tm}} = \frac{8(x+6)}{-x^2 + (R-1)x + 21 + 6R};$$

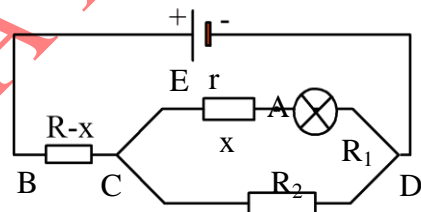
- H.đ.t giữa hai điểm C và D: $U_{CD} = E - I(R + r - x) = \frac{24(x+3)}{-x^2 + (R-1)x + 21 + 6R};$

- Cường độ dòng điện qua đèn là: $I_1 = \frac{U_{CD}}{R_1 + x} = \frac{24}{-x^2 + (R-1)x + 21 + 6R};$

- Khi đèn tối nhất tức I_1 đạt min, và khi đó mẫu số đạt cực đại.

- Xét tam thức bậc 2 ở mẫu số, ta có: $x = -\frac{b}{2a} = \frac{R-1}{2} = 1;$

- Suy ra $R = 3 (\Omega).$

b, **Khi K đóng**, ta chập các điểm A và B lại với nhau như hình vẽ. Gọi R' là giá trị biến trở toàn phần mới.

- Điện trở toàn mạch lúc này: $R_{tm} = \frac{17R' - 60}{4(R' - 3)}$

- Từ các nút ta có: $I = I_A + I_{BC}$ hay $I_A = I - I_{BC}.$

- Từ sơ đồ ta tính được cường độ dòng điện mạch chính và cường độ qua BC:

$$I = \frac{32(R' - 3)}{17R' - 60}; \quad I_{BC} = \frac{48}{17R' - 60};$$

- Theo giả thiết $I_A = \frac{5}{3}$ A, ta có: $\frac{32(R' - 3)}{17R' - 60} - \frac{48}{17R' - 60} = \frac{5}{3};$

- Từ đó tính được: $R' = 12 (\Omega)$

